

Jeg tror, man kan angive 4 Hovedformer for disse Bestræbelser. Den, der vel tidligst har faaet Udførelse i Praksis, er den, at man i store Virksomheder har givet Arbejderne en vis Andel i Udbyttet, i Aarets Overskud, og saa benyttet denne Andel paa saadan Vis, at den ikke udbetaltes til de paagældende Arbejdere, men at de fik den tillagt som en Andel, for hvilken de erhvervede sig Aktieret og anden Meddelagtighed i den paagældende Bedrift.

Den anden Form har været den, at man, uden at give Arbejderne en saadan særlig Andel i Udbyttet, har lagt til Rette for dem Erhvervelsen af Arbejder-Aktier ved, at disse kunde opnaas til lavere Kurs end den, til hvilken Aktier i al Almindelighed handlede i det almindelige Forretningsliv, og dertil har man tillige knyttet Berettigelse til at erhverve saadanne Aktier hos Selskabet, imod at man betalte af efterhaanden, i Løbet af en kortere eller længere Aarrække.

En tredje Form, der navnlig har været forsøgt i de senere Aar i Frankrig, er den, at man gennem forskellige Begunstigelser fra Statens Side har opmuntret Bedrifterne til at tildele Arbejderne Friaktier ud fra det Synspunkt, at de paagældende Arbejdere gennem deres Virksomhed i den paagældende Bedrift har skabt en ikke ringe Del af dennes Værdi og derfor har et naturligt Krav paa en vis Aktieret indenfor Virksomheden. Denne Form, forsøgt i Frankrig og til at begynde med hilst med adskillige Forventninger, har imidlertid dér, i alt Fald foreløbig, ikke vist sig særdeles virkningsfuld, og det er maaske ogsaa sandsynligt, at den ikke vilde være det i Danmark. Men derfor forekommer det os ikke urigtigt alligevel at tage den med mellem de forskellige Muligheder, der er at vælge imellem. Man kan spørge, om man, i det Øjeblik en større eller mindre Del af Aktierne tænkes at gaa over til Arbejderne, tænker sig dette saaledes ordnet, at de tilfalder en Gruppe af Arbejdere, knyttet til Virksomheden, hele Kredsen af Virksomhedens Arbejdere eller de enkelte Arbejdere. Den Grundbetragtning, som ligger bag Lovforslaget, er den, at man vil opnaa de største Resultater, hvis man lader Aktierne tilfalde de enkelte Arbejdere. Men paa Forhaand udelukker vi ikke den anden Form, men tænker os hele dette Spørgsmaal holdt aabent, idet man jo i det hele taget ikke tænker sig at skrue denne Udvikling ind i et ganske bestemt Spor.

Den fjerde Hovedform, paa hvilken man kan tænke, gælder de Virksomheder,

som ikke er Aktieselskaber, Dér, hvor tilsvarende Forsøg har været gjort, har Forholdet været dette, at de paagældende Arbejdere under den ene eller den anden af de førnævnte Former erhvervede sig Andel i den Kapital, med hvilken Bedriften arbejdede, idet de blev en Art Obligationsejere overfor Bedriftens Indehaver og derigennem fik Lod og Del i Virksomheden paa en saadan Maade, at de var interesserede i dens Overskud, og saaledes, at de fik et Udbytte, der svarede til den Andel, de havde i Virksomhedens samlede Kapital. Ad disse forskellige Veje har man tilstræbt at gøre Arbejderne saaledes økonomisk interesserede i Bedrifternes Gang, at de fik en Følelse af at være Medarbejdere, og at den Følelse af Forurettelse, som nu i saa høj Grad gør sig gældende, fjernedes, og hele den Bitterhed, som nu bestaar, derigennem mildnedes. Vi har imidlertid for vort Vedkommende ikke tænkt os, at en saadan Ordning kunde føres frem ved et Lovbud, der under eet paabød, at store Virksomheder af et vist Omfang skulde gaa over til en saadan Form. Det, vi har ønsket; der skulde gøres fra Statens Side, er dette: at kalde paa Forstaaelsen af den samfundsmæssige Betydning af en saadan Udvikling og stille til Raadighed forskellige Midler, ved Hjælp af hvilke man kunde fremme denne Udvikling. Det første Middel, vi her peger paa, er dette, at der under det Ministerium, som har med Arbejderforhold at gøre, nedsættes et Udvalg repræsenterende Ministerium, Arbejdsgivere og Arbejdere, et snævert Udvalg paa 5 Medlemmer med den Opgave at fremme Interessen hos de store Organisationer for en Udvikling af den Karakter, om hvilken her er Tale. Dette Udvalg skulde tillige have den Opgave at hjælpe med ved Tilvejebringelse af hensigtsmæssige Planer, en praktisk Ordning i de enkelte Tilfælde, hvor Spørgsmaalet rejstes, og dernæst skulde det; hvis der opstod Tvivl om Forstaaelsen af Aftaler, kunne optræde som mægler og tilrettelæggende. Vi har tillige ønsket, at et saadant Udvalg skulde bidrage til, ligesom det under lignende Former er sket i England, at fremme Skabelsen af Fællesudvalg af Arbejdere og Arbejdsgivere ved Storbedrifterne. Vi tænker ikke paa den Form, som man plejer at betegne med Ordet Bedriftsraad, det er jo en Form, der knytter sig til den tyske Ordning, som denne skabtes i Tiden efter Krigen. Foreløbig tør man vel have Lov til at sige, at denne tyske Ordning kun i ringe Grad har virket tilfredsstillende, Hovedvanskelig-